

ETNO-SEMBOLİST KURAMA BİR ÖRNEK: FUAT KÖPRÜLÜ'NÜN ETNİK KÖKEN ANLATISI

AN EXAMPLE OF ETNO-SYMBOLIST THEORY: DISCOURSE OF ETHNICITY OF FUAT KÖPRÜLÜ

Arş. Gör. Seda KAYA

Bursa Teknik Üniversitesi
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü
seda.kaya@btu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1383-8414

Öz

Erken Cumhuriyet döneminde, ulus-inşa projesinin en önemli ayağı tarih yazıcılığı çalışmalarıydı. Kuşkusuz bu alanda en önce akla gelen isimlerden biri de Fuat Köprülü ve onun milliyetçi tarih yazımına araştırmalarıyla sunduğu katkılarıydı. Mevcut dönemde meydana getirilen tarih kitaplarında Türklerin primitif dönemlerine vurgu yaparak tarihsel mit, milli ruh gibi vurgularla oluşturmaya çalıştığı tarihsel anlatısı içerisinde, John Armstrong ile başlayıp Anthony Smith ile devam eden etno-sembolcü yaklaşımın izlerini görmek mümkündür. Bu çalışma, Fuat Köprülü'nün milliyetçi yaklaşımını etno-sembolcü teorinin yaklaşımlarını kıyaslayarak aralarındaki benzerliği anlatmayı hedeflemektedir. Ayrıca aralarındaki benzerliklerden yola çıkarak, Köprülü milliyetçiliğinin etno-sembolist sınıflandırma içerisinde dahil edilebilecek önemli bir örnek olduğu iddiasındadır. Bu çalışmanın odak noktası tarihin ve etnik kökenin buluşma noktasını etno-sembolist açıdan değerlendirirken, Fuat Köprülü milliyetçiliğinin nasıl bir örnek teşkil ettiği üzerine bir tartışma açmaktır. Son olarak bu çalışma, Köprülü milliyetçi yaklaşımını Etno-sembolizm üzerinden açıklamak niyetinde olmadığından dolayı anakronistik bir hata içermemektedir.

Anahtar Kelimeler: Fuat Köprülü, Etno-sembolizm, Etnisite, Kimlik, Milliyetçilik

Abstract

In the early Republican era, the most important pillar of the nation-building Project was historiography. Undoubtedly, one of the most prominent figures in this field was Fuat Köprülü and her contributions to nationalist historiography with his research. It is possible to see the traces of the ethno-symbolist approach that starts with John Armstrong and continues with Anthony Smith in his historical narrative which he tries to create with the emphasis on historical myth than national spirit by emphasizing the primitive periods of the Turks in the history books created in the present period. This study aims to explain the similarity between Fuat Köprülü's nationalist approach and the approaches of ethno-symbolist theory. It also claims that Köprülü nationalism is an important example that can be included in the ethno-symbolist classification based on the similarities between them. The focus of this paper is on the ethno-symbolist point of view of the meeting point of history and ethnicity, while opening a discussion on how Fuat Köprülü's nationalism sets an example. Finally, this study does not contain an anachronistic error since it does not intend to explain the Köprülü nationalist approach through Ethno-symbolism.

Keywords: Fuat Köprülü, Ethno-symbolism, Ethnicity, Identity, Nationalism

1. GİRİŞ

Değişen dünya algısının yarattığı toplumsal boşluğun sonucunda kolektif krizler meydana gelmiştir. Alter'e göre bu düzen içerisinde kaçınılması zor bir çekici unsur olan "milliyetçi ideoloji" Fransız Devrimi'nden sonra kuvvetli dayanma noktalarından biridir(1994: 11).Ulus devletleri, insanların hafızasında canlarını verebilecek öneme erişiren araç ise işte bu milliyetçi ideoloji ya da milliyetçilik olarak adlandırdığımız siyasal ve toplumsal bir ait olma biçimidir. Her dönem farklı bir kavramsal çerçeve içerisinde eritilen milliyetçilik çalışma açısından teori olarak irdelenmesinin yanı sıra, çağdaş Türk devletinin kurulma sürecinde tarih çalışmalarında ne derece rol aldığı da gösterilmiş olacaktır. Böylece farklı dönemlerde milliyetçi perspektifin aynı nüanslarla tezahür edebildiğini göstermek hedeflenmiştir. Son olarak bu çalışma geniş kapsamlı bir literatür çalışmasını içermek zorunda kalabilecek bir konu başlığıdır. Bu yüzden metin boyunca vurgulanmak istenen ana çıkarımdan sapmamak ve odak noktasını kaybetmemek amacıyla, örnekler üzerinden ilerleyerek sonuca varılmak hedeflenmiştir.

Anthony Smith'in kemikleştirdiği etno-sembolist yaklaşım, yazarın argümanlarını sunduğu bu teoriyle neredeyse özdeşleşmiş durumdadır. Bu yüzden bu yaklaşım kurucusu Armstrong'dan ziyade, Anthony Smith'in adıyla anılmaktadır. Elinizdeki çalışmada da Smith'in argümanlarından birkaç örnek öncelikli alınacaktır. Ayrıca çalışmada, Köprülü'nün milliyetçi yaklaşımındaki etno-sembolist kurama ait özellikler aranmıştır. Dolayısıyla benzer yönler odaklanılmış farklılıklara değinilmemiştir. Etno-sembolcülüğün en temel varsayımı, milletlerin oluştuğu dönemde "millet"in kökenlerinin etnik geçmişlerde aranması gerektiği vurgusudur. Geçmişte saklı olan etnik topluluklar çevreden etkilenerek günümüze kadar gelip günümüzdeki milletleri oluşturmaktadır. Etno sembolizmin bu argümanının 1890'da doğmuş ve 19. Yüzyılın ilk yarısında önemli çalışmalar meydana getirmiş olan Fuat Köprülü'deki karşılığı; Anadolu Türklerinin kökleri Orta Asya'da ve milli ruh çevresel faktörlerle kısmi olarak değişerek ama milli özleri koruyarak günümüze kadar geldiği iddiasıdır. Bu ve bunun gibi pek çok benzerliğin ortaya konulması için öncelikle etno-sembolist milliyetçi kurama değinilmelidir.

2. ETNO-SEMBOLCÜLÜĞÜN ORTAYA ÇIKIŞI

1980 sonrasında farklı yazarlarca ortaya koyulmuş olan milliyetçiliğe dair çalışmalar, kavramların yeniden tanımlanması sürecini başlatmıştır. Bu süreçteki en önemli gelişmelerden biri, tarih ve etnik köken gibi iki önemli kavramın milletlerin oluşumunda modern bir olgu mu olduğu, yoksa menşei insanlık tarihinin uygarlıklar dönemine dayanan bir yeri mi olduğu tartışması idi. Bu iki kutup arasında literatürde kendini orta yol olarak tanımlayan etno-sembolcü kuram çalışma açısından değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

Etno-sembolcülük kategorizasyonunun ne anlama geldiğini görmek için öncelikle ilkçi kimlik kuramını sonra modernist milliyetçi kuramı tanımak gerekmektedir. Primordializm olarak da anılan ilkçi milliyetçilik kuramı, Özkırımlı'ya göre kuram olmaktan ziyade bir bakış açısı (2016:79), milletlerin tarihsel sirkülasyon içerisindeki doğal oluşumlar olduğu ve primitif dönemlere uzanan derin köklerinin bulunduğu iddiasıyla ortaya çıkmıştır. Bu açıdan hem modernist kuram ile hem de etno-sembolizm ile uyusmaktadır. Ancak etnik kimliklerin tarihten bugüne hiç değişmeden geldiği ilkesi, etno-sembolizm ile örtüşmemektedir. A. Smith tam da bu noktada, kimlikleri meydana getiren etmenlerin tüm değişimlere bağımlı olarak şekillenebileceği düşüncesindedir. Modernist yaklaşıma gelince, milletleri son yüzyıllardaki modern değişimlerin; kapitalizm, laiklik, kentlilik gibi faktörlerin ürünleri olarak değerlendirmektedir (Özkırımlı, 2016:102). Kurama göre milletler ilkçi yaklaşımın savunduğu gibi eski zamanlara dayanmaz, milliyetçilik duygusunun ortaya çıkışıyla oluşmuştur. Milletler modern milliyetçilik ideasının ürünü olan ulus-devletle özdeşleştirildiği kadar vardır (Hobsbawm, 1995:24). Etno sembolizm ise, argümanlarını çoğunlukla modernist eleştiri üzerine oturtmuş bir kuram olarak literatüre girmiştir. Terimden de anlaşılacağı üzere etnisite vurgusunu ön planda tutan etno-sembolcüler, milletlerin oluşumunu anlamının köklü bir tarihsel etnik harita yoluyla mümkün olduğu iddiasındadırlar. İlkçiler gibi katı ve değişmeden gelen öz kimlik mantığını savunmazlar ancak modernistlerin milleti oluşturan milliyetçilik anlayışını da reddederler. Etno-sembolcülere göre, milletlerin etnik kökenlerinde çevresel faktörlere bağlı birtakım değişimler meydana gelmiştir. Ancak tüm değişimlere rağmen modern ulus fikri pek çok bakımdan etnisite ile benzeşmektedir. Primordialist

yaklaşım ile modernist yaklaşım arasında bir yerde duran etno-sembolist yaklaşım, Smith'in ifadeleriyle (1996:362) üç açıdan; milliyetçiliğin geniş bir insan kitlesi tarafından nasıl desteklendiği, hangi halkların bir millet oluşturabileceği ve milletlerin oluşmasında etkili olan yapıları çözümlemek açılarından faydalı olmaktadır.

3. FUAT KÖPRÜLÜ PERSPEKTİFİNDEN ETNİK KÖKEN

Osmanlı topraklarının içine düşmüş olduğu ideolojik arayışın sonucu Türkçü milliyetçiliğin ortaya çıkışına tekabül etmektedir. Bu ortamda Türk ulus devletinin kurulması fiziki, siyasi ve konumuz açısından daha önemli olan yeni odak noktası olan Türk etnisitesinin tarihsel arka planının oluşturulması sorununun doğurmaktaydı. Bilindiği gibi ulus devletlerin doğuşu ve modern Türk devletinin oluşum sürecinde tarih ve tarih yazıcılığına biçilen rol büyüktür. Toplumun etnik geçmişine dair yerleştirdiği kimlik hafızasını, yakın bir geçmişe dayandırmak ulus inşa sürecinde başvurulan bir yöntem değildi. Bütün milletlerin kendilerine ait bir tarih oluşturması ve ötekini tanımlaması gerekmektedir. Bu gerekliliğin yerine getirilmesindeki en önemli araç tarih çalışmaları olacaktır. Çağdaş Türk devletinin doğuşunda yeniden oluşturulan Türk tarihinin kurucu baba figürü ile literatüre oturttuğu Fuat Köprülü, bu aracı ideolojik handikaplarından olabildiğince kurtarılmış bir bilimsel proje haline getiren en önemli isimdir. Köprülü'nün tarihe olan alakası, milliyetçi tutumunun bir sonucu olduğu için milli tarih üzerine çalışmalarına ağırlık vermiştir. Köprülü'nün Türk tarih inşasındaki milliyetçi perspektifi genç bir ulus devlet için hayati bir teorik arka plandı. Köprülü'nün idealist tutumu ve Türkoloji alanındaki çağdaş usulleri sayesinde ortaya attığı teoriler, “diyalektik olmayan bir materyalizmin ve ekonomik temel/üstyapı, üretici güçler/üretim ilişkileri türünden analiz araçlarını kullanmayan bir sosyolojinin (veya sosyoekonomik tarihçiliğin) verebileceği en ileri cevabı oluşturmuştur.” (Genç, Berktaş'dan aktaran, 1983:63).

Tarih perspektifi Annalesokulu ile paralel bir seyrinde olan Köprülü, tarihi araştırmalarında bütüncül yaklaşımını ön plana almaktadır. Dolayısıyla Türk kimliğini araştırırken deolaylara geniş kapsamlı bir zaman algısıyla yaklaşmıştır. Etno-sembolizme göre, milletler etnik köklerin modern zamana intikal ediş biçimidir. Bugünün milliyetçiliği geçmişten gelen etnik bilincin son aşamasıdır ve bu bilinç sürekliliği olan bir bilinçtir (Özkırımlı, 2016:207). “Ancak etnisitede, bir ülke ile olan bağ sadece “tarihi” ve “sembolik” kalabilirken, ulusta bu bağ “fiziki” ve “fili”dir; ulusların bir “ülke”si vardır.” (Genç, 2012:50).

Etnik köken tanımlaması içerisinde öncelikli rol, ortak bir ataya, kökene ait mitolojilere ve paylaşılan bir tarihe verilmektedir (Göka 2006: 233) Fuat Köprülü'nün tüm eserlerinde, Türk Edebiyat'ında İlk Mutasavvıflar (2016) veya Türk Edebiyatı Tarihi (2014) gibi, bu olgulara yapılan vurgu ön plandadır. Türk Tarih Tezi'ni ortaya atan bilim adamları içerisinde Fuat Köprülü'nün yer alması yine onun etnik köken vurgusuna işaret etmektedir. Örneğin ilk olarak 1919'da yayımlanan Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar Anadolu Türk medeniyetini Orta Asya Türk medeniyetine bağlayan noktaları açıklar (Köprülü, 1943:383).

Köprülü'nün çalışmalarındaki temel tezi, Türk kimliğinin, köklerini Orta Asya'dan alan bir tarihsel sürekliliği olduğu varsayımdır. Etnik köklerin tarih sayfalarında arandığı bir çalışmada etno-sembolizme göre odak noktası mitler ve semboller olmalıdır. Fuat Köprülü çalışmalarında Türk kökeni Orta Asya'daki Şaman geleneklerin ve sonrasında farklı kültürler tarafından eklenen mit ve sembollerde aranmaktadır. Çünkü etnik köken ya da modern dönemin ulusu, belirli bir bölgeyi seçer ve kendi öz yapısı için temel olarak ele alır. Bu belirli bölge ya da teritoryal alan ortak kolektif hafızanın ve mitlerin köküdür (Yanık-Kara, 2016:577). Bunlar uzun zaman zarflarında milli ruha karakteristiğini verecek kadar dayanıklı ve kalıcıdır. Smith'in eserlerinde ulusal topluluklar için tarih kavramına biçilen rol, Köprülü'nün bulunduğu dönemi tanımlayıcı niteliktedir. Modern ulusların inşa edilişi tarih ve tarih yazımı açısından irdelendiğinde, her dönemde tarih ve tarih yazıcılığının hayati bir öneme sahip olduğu, dolayısıyla modern uluslar ile etnik kökenler arasında tarih yoluyla yapılan farklılaşma vurgusu dikkat çekmektedir (Smith, 1998: 227).

Köprülü dil olgusuna da oldukça önem vermektedir. Milli özün korunmasında sade Türkçe'nin değişikliğe uğramadan her devir kendisini yansıtacak özel rengine sahip olarak günümüze kadar

geldiğini, Yunus Emre'nin şiirlerindeki öz Türkçeye vurgu yaparak dile getirmiştir (Köprülü, 2017:247). Bir yerde Köprülü açısından etnik özün yüzyıllar arasındaki taşıyıcılarından biri dil olmaktadır. Çünkü milliyetçi perspektif ortak olan öz bir dil ve kültür sunarak ait olma bilinci aşılama merkezi konumda olduğunu düşünür (Yanık-Kara, 2016:567). Etno-sembolizm açısından da ortak semboller ve mitlerin dil aracılığıyla taşındığı varsayılmaktadır. Ortak kültürün ötekinden ayırt edilen hassas özelliklerinden biri dildir.

Etnik geçmiş miti, özellikle kriz ve değişim dönemlerinde çağdaş siyasi amaçlar için manipüle edilerek yeniden yorumlanır (Güder, 2016:17). Fuat Köprülü'nün içinde bulunmuş olduğu dönemin milliyetçi hezeyanları, onun bilimselliğini bir noktada dezanformasyona uğratmıştır. Kesintisiz bir Türk tarihi Köprülü'nün tüm odağını Orta Asya'ya ve Ahmet Yesevi tarikatının silsilesine yöneltmiş, bu silsileyi Anadolu Türklerine bağlamak zorunluluğu ise, Yunus Emre ve Ahmet Yesevi arasında sade Türkçe mefhumu üzerinden yapay bir bağ kurmasına sebep olmuştur. Aslında kurmuş olduğu bu dini-mezhepsel bağ Türk kimliğinin tarihsel izlerine atıf yapmaktadır. Çünkü teritoryal bir köken coğrafya ya da diğer deyişle yurda dair ortak mit ve anılar olmaksızın ulus kavramını bir yere konumlandırmak imkansızdır. Ziya Gökalp'in aydınlara yüklediği misyonun ilk örneği olan Köprülü, kendince, semboller üzerinden kurmuş olduğu bu tarihsel anlatı vasıtasıyla bilimsel, objektif ama aynı zamanda milliyetçi endişelerinin karşılık bulduğu bir Türk tarihi vücuda getirmiştir. Çalışma için işte bu Türk tarihi içerisinde tarih ve etnik köken kavramları öncelikli alınarak etno-sembolist renkler açığa çıkartılmalıdır.

4. ETNO-SEMBOİZM AÇISINDAN ETNİK KÖKEN

Etnik, etnisite gibi kavramlar etno-sembolcü olarak ifade edilen düşünürlerce kuramsallaştırılmıştır (Yanık-Kara, 2016:576). Etno-sembolcü kuram açısından etnik çerçeveler ilgili toplumun kültürel unsurları değişime uğradığında bile kalıcı bir hüviyettir ve günümüze intikal etmiştir. Fuat Köprülü'nün XI. yüzyıl Orta Asya'sından XIX. yüzyıl Anadolu'suna taşıdığı Türk kimliği etno-sembolist yaklaşımın bir benzeridir. Etno-sembolizm, modern ulusların karakteristiğini tanımlarken, antik dönemlerin etnik kökenlerine, modern öncesine, etnik kökenlerin etkilerin devamlılığına vurgu yapar (Smith, 2009: 39). Etno-sembolistlerin etnik geçmişin tanımları mit, sembol, anı, toplumun değerleri gibi kolektif hafızada biriken anılara odaklanmaktadır. Fuat Köprülü'nün Türk etnik kökenini tanımlarken aynı parametrelere vurgu yapması önemli bir benzerliktir. Çünkü bu bakış açısı, bir topluluğun ötekini tanımlamasına yardımcı olurken, topluluk içerisindeki ortaklık duygusunu artırır (Smith, 1998:46). Etnik kökenler kendilerini tanımlama, ötekinden ayırma ya da kolektif bir birlik duygusu oluşturma gibi ihtiyaçlar duymazlardı. Bu ihtiyaçlar uluslara özel olan, geçmişteki etnik çekirdekler ve etnik azınlıklar üzerinde etkide bulunmuş özel toplumsal ve tarihsel değişimlerin yarattığı koşulların sonucudur (Smith, 1994:70-71). Ancak bu gerçeklik ulus ve etnisitenin birbirinden kopuk kavramlar olduğunu ispat etmez. Etno-sembolistler toplumun üyelerine bu milliyetçi heyecanı kendiliğinden yaşatacak bu derin etkiye özellikle dikkat çekerek, modernistlerin bu noktada eksikliğini vurgulamaktadırlar (Smith, 2009:40).

Etno-sembolistlere göre geçmiş bugünkü politik endişelere göre kullanılıp manipüle edilebilir ancak modernistlerin bahsettiği icat edilmiş gelenek tezi doğru değildir (Güder, 2016:19). Geçmiş yani tarih bugün, yoktan var edilen bir kavram olarak önümüzde durmaz. O en fazla içinde bulunduğu döneme göre şekil almaktadır. Dolayısıyla etno-sembolistlere göre milletler hep vardı, sadece farkındalık düzeyi değişti ve milletler bunu eyleme döktüler (Smith, 2010:76). "Etnik entelijansiyanın ana görevi burada yatmaktadır, eskinin edilgin durumunda bulunan cemaatini yeniden keşfedilmiş yeni yerli tarihi kültür etrafında bir millet oluşturacak şekilde seferber etmek." (Smith, 2010:107). "Eğitmen entelektüeller her iki yolu da halkın yaşam ve sembolizmi ile onun popüler tarihsel geleneklerinde bulmuşlardır. Smith'e göre (2010:108-109) "...birinci yol doğaya ve onun şiirsel mekanına bir geri dönüşten geçiyordu. Şimdiki kuşaklar için haritalar ve törellikler oluşturmanın öteki yolu da tarihten ve özellikle de altın çağlar mitini kullanmaktan geçiyordu."

Milliyetçilik farklı olan nüfusları, egemen etnik kökün sosyal ve kültürel mirasına dayanan tek bir siyasi topluluk haline getirebilirse başarılı olmuş demektir. (Smith, 2010:112). Çağdaş Türk devleti kurulurken en yoğun tartışmalardan biri Alevilerin başat kültüre entegre edilme sürecindeki homojen kimlik tartışmasıydı. Bu konuyla alakalı en kapsamlı eleştiri Dressler tarafından (Dressler, 2016) dile

getirilmiştir. Örnek olarak başta Fuat Köprülü olmak üzere Baha Said Bey (Baha Said Bey, 2006) ve daha birçok aydın entelektüel tarafından Aleviliğin Türk tarihinde Orta Asya'ya uzanan ve Türk din kültürünün özü olarak nakledilmesine karşılık, Dressler Alevilik kavramının yüzyıllık bir geçmişi bile olmayan modern bir terim olduğuna dikkat çekmektedir (Dressler, 2016:21). Entelijansiyanın kilit bir rolde olduğu dönemeçler işte bu örnekte olduğu gibi süreçlere tekabül etmekteydi. Bu entelijansiyanın çağdaş Türkiye'nin kuruluşundaki temsilcisi, akıl hocası Ziya Gökalp tarafından bu göreve atanan Fuat Köprülü idi. Bu rol model entelektüel yol göstericiler, topluluğun etnik geçmişini ortaya çıkararak Smith'in ifadeleriyle (2010:113) halkı arındırmak ve harekete geçirmek niyetindeydi. Smith'den önce aynı ifadelerle başvuran sosyolog Ziya Gökalp'in ta kendisidir. Milleti geçmişin kökenlerinde bulup ortaya çıkarmak görevi seçkinlere düşmektedir (Gökalp, 1974:46). O nedenle bir dizi mit aracılığıyla söz konusu geçmişe dönülür; köken ve soy, özgürlük ve göç, kahraman ve azizleriyle altın bir çağ ve belki de seçilmiş halk mitleri bir kere daha uzun uykularından uyanır ve sürgünden dönerler." (Smith, 2010:109).

5. SONUÇ

Akademik çalışmaların büyük tuzaklarından biri olan anakronizm, kronolojiye sadık kalma kaygısından türemektedir. Bu çalışma ne bir kronolojik tarihsel anlatı sunmayı ne de bir olay zinciri ortaya koymayı hedeflemiştir. Burada eldeki verilerle hedeflenen, milliyetçilik akımının yükselişe geçtiği iki farklı dönemde (1900'lü yılların başı ve 1970'ler) benzer bakış açılarına sahip bilimsel çalışmalar ortaya çıktığını tartışmaya açmaktır. Bu açıdan çalışma, Fuat Köprülü'yü milliyetçi tarafıyla ele alarak, yazarın çalışmaları içerisindeki etno-sembolist göstergelere odaklandı. Bu göstergeler içerisinde tarih ve etnik kökene sıklıkla vurgu yapılmaya çalışıldı. Etnik kökene birincil derecede önem veren etno-sembolist yaklaşım ile Fuat Köprülü milliyetçiliği karşılaştırılarak, Türk ulus inşa sürecinde kurucu baba olarak yer alan yazarın etnik kökene yüklediği anlam üzerinden etno-sembolizm ile aralarındaki benzerlik açığa çıkartıldı.

Etno-sembolist yaklaşımda tarih, geçmiş dönemlerdeki etnik kökenleri bugüne ulus olarak taşıyan bir zaman çizelgesi olarak algılanmaktadır. Adı geçen kuram, modern ulus devletlerin gelişimini kökleri epey geçmişe dayanan uzun bir tarihsel süreç içerisinde incelemektedir. Fuat Köprülü çağdaş Türk devletinin menşei Orta Asya'ya X. Yüzyıllara dayandırıp modern döneme kadar geçirdiği değişime ve gelişim süreçlerine odaklanarak, yıllar sonra kuram olarak literatüre kazandırılan etno-sembolist yaklaşımın somut bir örneği olmuştur. Her iki yaklaşım Annales ekolünün tarih anlatısını felsefe edinmiştir. Etnik kökeni, moderne döneme ait yeni bir kavram olarak görmemiş, kavramın içeriğini yüzyıllara dayanan bir gelişim sürecine tabi tutmuşlardır.

Tüm veriler ve örnekler çalışmayı şu sonuca ulaştırmıştır: Milliyetçilik olgusu her çağda orijinal bir terminoloji vasıtasıyla kendini tanımlamıştır. Kavrama dair tartışmalar yükseldiğinde aslında temelde yalnızca birkaç bakış açısı vardır. 1980'lerde etno-sembolizm olarak aktarılan milliyetçilik perspektifi elli sene önce bir ordinaryusun çalışmalarında da görülmektedir.

KAYNAKÇA

- ALTER, P. (1994), "Nationalism", Edward Arnold, London.
- BAHA SAİD BEY. (2006) "Türkiye'de Alevi-Bektaşî, Ahi ve Nusayrî Zümreleri", haz. İsmail Gökem, Ankara
- DRESSLER, M. (2016) "Türk Aleviliğinin İnşası: Oryantalizm Tarihçilik Milliyetçilik ve Din Yazımı" İstanbul Bilgi Üniversitesi yay. İstanbul
- HOBBSAWM, E. (1995). "Milletler ve Milliyetçilik", Ayrıntı Yayınları, çev. Osman Akinhay, İstanbul.
- GENÇ, E. (2012), "Fuat Köprülü'nün Milliyetçilik Anlayışı ve Onun Türkçülük'e İlişkin Yaklaşımı" Folklor/edebiyat, cilt:18, sayı:71, 2012/3

- GÖKA E. (2006), “İnsan Kısım Kısım: Toplumlar, Zihniyetler, Kimlikler”, Ankara: Aşına Kitaplar.
- GÖKALP, Z. (1974) “Halka Doğru”, Türkçülüğün Esasları, Toker Matbaası, 1. Baskı, İstanbul
- SMITH, A. D. (1994)- (2010), “Milli Kimlik”, çev. Bahadır Sina Şener, İletişim Yayınları, İstanbul.
- SMITH, A. D. (1996), “Opening Statement: Nations and their Pasts’ Nations and Nationalism”, 2, 3: 358-365.
- SMITH, A. D. (1998). “Nationalism and Modernism: A Critical Survey of Recent Theories of Nations and Nationalism”. London; New York: Routledge
- SMITH, A. D. (2009). Ethno-symbolism and nationalism: a cultural approach. London; New York: Routledge.
- ÖZKIRIMLI, U. (2016), Milliyetçilik Kuramları: Eleştirel Bir Bakış, Doğu Batı, Ankara
- GÜDER, S. (2016) “Milliyetçilik Tartışmalarında Tarih ve Geçmişin Rolü: Eric J. Hobsbawm ve Anthony D. Smith’in Teorilerinin Karşılaştırmalı Analizi” İnsan ve Toplum, 6 (2)
- KAKIŞIM, C. (2016). “Sınıf, Etnisite ve Kimlik: Sosyalist Paradigmanın Evrimi”. İstanbul: İletişim Yayınları
- KÖPRÜLÜ, M. F. “Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar”, Külliyyat 4, Alfa yay. 3. Baskı, Ağustos 2017, İstanbul.
- KÖPRÜLÜ, M. F. (1943), “Anadolu Selçukluları Tarihi’nin Yerli Kaynakları”, Belleten, Cilt VII, Sayı 27, s. 379-522.
- YANIK C, KARA M. (2016), “Milliyetçiliğe Yönelik İki Kuramın Değerlendirilmesi: Modern Milliyetçi Kuram ve Etno-Sembolcü Milliyetçi Yaklaşım” Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1): 559-582.